

I V I C A   Ž U P A N

Nepresušna vitalnost kiparskog naboja

I V A N   K O Ž A R I Ć

“ D R V O ”

M U Z E J

S U V R E M E N E

U M J E T N O S T I

1 7 .   P R O S I N C A

1 9 9 8 .

- 2 4 .   S I J E Č N J A

1 9 9 9 .

Drvo je ideja, motiv i temeljni materijal izložbe *Drvo* hrvatskog umjetnika Ivana Kožarića od 17. prosinca 1998. do 24. siječnja 1999. postavljene u zagrebačkom Muzeju suvremene umjetnosti. Njome - emacipiran od svih ustaljenih pravila umjetničkog ponašanja (*“Pred javnost uvijek izlazim gol, ne skrivam ništa”*), jedno je od njegovih motiviranja) - obnavlja repertoar svojih pitanja o umjetničkim konvencijama, odnosu umjetnosti i materijala (tehnologije), propituje karakter tradicionalnoga umjetničkog proizvoda, relativizira njegov status, ironizira klasične kiparske postupke i inovira svoj umjetnički jezik, ali i dalje postavlja ontološka pitanja o smislu umjetnosti danas i uopće.

Drvo se na izložbi pojavljivalo mahom u svom elementarnom obliku, kao trupac, uvijek s korom na sebi, na čijoj površini Kožarić intervenira minimalnim zahvatom - zasjekom, usjekom sje kirom ili rezom po okomici debla. Ta gesta koincidira s prvim zahvatom u tesarskoj obradi trupca i naziva se “otvaranje”. Kožarić doista “otvara” govor toga materijala. *“Tim elementarnim činom”*, piše u nadahnutom kataloškom tekstu kustos izložbe Antun Maračić, *“autor krajnje sažeto demonstrira komunikaciju s materijalom, apostrofirajući njegovu prirodu te istodobno naznačujući vlastitu prisutnost. Tako dotaknut, ‘otvoren’, drveni trupac promoviran je u skulpturu, odnosno u njenu jedinicu, element koji se kao lajtmotiv ponavlja u različitim međuodnosima”*. Na snazi je, dakle, staro Kožarićevo načelo *“neslaganja sa samim sobom”*, relativiziranje, rahljenje dosega i važnosti svega što stvori, posebice unikatnost uratka, njegove do-

vršenosti i intaktnosti - stalno je u igri akt istodobne promocije i degradacije postignutoga. "Kožarić" je, zapisao je kritičar Marijan Špoljar, "od prvih dana načelu gradnje suprostavljao razgradnju, konstrukciji dekonstrukciju, ali i obrnuto: nihilizmu u prkos nameće optimizam gradnje, pasivizmu aktivizam projektivne naravi, nestajanju recikliranu vrijednost".

Stoga se na izložbi trupac, kao jedinstvena, samostojeća skulptura, pojavio samo na pločniku,

pred ulaznim vratima MSU, a dalje tek kao jedina od nekoliko konstitutivnih jedinica koje, spojene čvrstim željeznim spojnicama ("klamfama"), čine hrpe, skulpturalne ansamble, samostojeće kompozicije divlje, privlačne statike, koji su i sami pridruženi ostalim elementima izložbe. Ti su ansambli bili dojmivi i kao okomita, izrazito markantna masa, ponekad čak i monumentalna, pomalo zastrašujući zbog svoje visine, bujajućega energetskog ekstrakta, falusoidnosti,

robusnosti i sirovosti materijala... a istodobno su potvrđivali i nepresušnu vitalnost Kožarićeva kiparskog naboja.

Pored toga, ostvareni in situ, ti su ansambli, svojim dimenzijama, strukturom i ostalim obilježjima, sjajno situirani u galerijski prostor, izuzetno komunicirali s njegovim konstitutivnim elementima i bili su u sjajnoj interakciji s njim: njihova robusnost, primjerice, bila je kontrast finoći parketnih površina, a svojom vertikalnošću sjedinili

su se s vertikalom goleme keramičke peći nazočne u jednoj prostoriji MSU, a još više s "tunelom" što ga čine okviri brojnih vrata nekadašnje palače Kulmer adaptirane u MSU.

Maračić je ostvario sjajan postav, s pravom mjerom materijala i promišljenim pauzama, čime je postignuta dinamičnost i raznolikost izložbe. Jedna je soba sadržavala samo valovite crte ostvarene plavom tesarskom kredom (sublimirana predstava neba) i četiri Kožarićeva akvarela -

marine nastale na Mljetu - još u radionici za uokvirivanje slika umotane u pak-papir, na kojem je njegovom rukom bilo napisano 4 uramljena akvarela.

Izložba se, dakle, sastojala od nekoliko apartnih sjajno sinkroniziranih problemskih cjelina. Drugi važan relevantan element izložbe je ready-made - u jednoj sobi bila je montirana kuhinja, djelo recentnoga talijanskog dizajna, koja potvrđuje analogiju Kožarićeva odnosa prema trupcu i sjajno dizajniranu namještaju, a istodobno je kontrast sirovosti i elementarnosti trupaca. Visokotehnološki proizvod, također stvoren od drva, bio je kontrapunkt sirovu drvetu - sučeljena su najsirovija i najsofisticiranija, najtransformiranija inačica obrade drveta. Kožarić je možda sugerirao mogući dijapazon obrade drveta, ali tu je očito nudio i dio svoje privatnosti, dapače intime - podastro činjenicu da obožava kuhanje i boravak u kuhinju, što se unutar Kožarićeve poetike može interpretirati "*kao ideju skrovišta, socijalnosti i restauracije*" (Maračić).

Drvo se na izložbi nalazilo i u drugim stanjima - primjerice kao nađene ili reciklirane, čak i u križ složene letve povješane po zidovima. Galerijski hodnik Kožarić je opisao valovitom crtom ostvarenom plavom tesarskom bojom, komad fine plave svile prostrt po zidu hodnika proglašava nebom, a ispod njega od neobrađene daske napravio je rustičnu klupu - skulpturu je, dakle, detronizirao na razinu utilitarnog predmeta.

U jednoj je sobi ostavio neupotrebljen materijal, drvene ostatke, sjekiru i ostali alat, stolicu, piljevinu... Ta je prostorija istodobno funkcionirala i

kao tampon zona, ali i povezujući čimbenik između skulptorskog i industrijskoga (kuhinje) dijela izložbe. Tu se ne radi samo o Kožarićevu postupku uvođenja radno-kreativne zone u galerijski prostor - u uglu je bio i pun plavi koš za smeće, po mnogo čemu amblematičan za Kožarićev cjelokupan opus, kojem dodatnu važnost daje činjenica da je bio postavljen u prostoriji iz koje se izložba počinje razgledavati. Prvo što je posjetitelj vidio bilo je smeće. Kožarić u smetlištu nikad nije vidio beznadno posljednje mjesto, nego ga, dapače, drži produktivnim, fertilnim mjestom mogućnosti. Poznate su njegove sintagme poput "*Siromaštvo obećava*" i "*Siromaštvo je latentno obilje*" te njegovo divljenje neuglednim, mizernim činjenicama, koje naše zasićeno oko više gotovo i ne registrira: on smetlište, kako kaže Maračić, doživljava kao "*područje mogućnosti, potencijalni arsenal novih oblika i vrijednosti, šansu kontinuitetu*", on u smeću vidi mogućnost pronalaska zlata, što Maračić ocjenjuje kao "*drski, plebejski Kožarićev manifest*".

I ovaj put je Kožarić pokazao da je pronašao zlato ("*Malo duha, malo materije, izmiješati i stvar je gotova*") - trupci dovezeni s odlagališta neke pilane, kojima bismo dotad bili spremni a priori odreći svaku estetsku i plastičku vrijednost, njegovom rukom tek dodimuti, "otvoreni" i posloženi u ansamble, postali su prvorazredne skulpture.

U krajnjoj konzekvenci u igri je i ekološko načelo - umjesto stalne proizvodnje umjetnina uporaba ready-madea, reciklaža vlastitih materijalnih postignuća u nešto drugo, preradba svega u sve...